

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Totdat hij vorig jaar uitglijdt over dat bonnetje

Doeve, Rob

Citation

Doeve, R. (2016). Totdat hij vorig jaar uitglijdt over dat bonnetje. In *Aries netwerk: een constructicon* (pp. 64-66). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3213667>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3213667>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

20. Totdat hij vorig jaar uitglijdt over dat bonnetje

Rob Doeve, Taalcentrum VU

Of het onderwerp voldoet aan de strenge eisen die de redactie van deze feestbundel aan ons stelt betwijfel ik, maar toch ga ik het hebben over het *orp*. De laatste keer dat ik Arie Verhagen sprak, hadden wij het namelijk over het *orp*. Ook over heel veel andere dingen, maar ik vermoed dat ‘het wetenschappelijk klimaat in Groot-Brittannië’, ‘Els Borst en de euthanasiewetgeving’ en ‘de ideale omvang van een voorgerecht’ nog minder genade vinden in de ogen van de redactie. Het *orp* dus.

Om taalveranderingen op te merken als ze zich onder je ogen voltrekken, moet je van een zekere leeftijd zijn. Je merkt dat dingen anders zijn dan vroeger. Dat jonge mensen hun zinnen uitspreken alsof het allemaal vraagzinnen zijn (*uptalk*). Dat jonge vrouwen in Amerikaanse televisieprogramma’s hun klinkers kunnen laten kraken alsof die moeten klinken als een boer (*vocal fry*). Dat iemand de journalistiek ervan heeft overtuigd dat je alleen meetelt als je persoonsvormen in de tegenwoordige tijd staan (*orp*).

Voorbeeldje van dat laatste. Over Fred Teeven meldt het televisieprogramma *Een Vandaag*:

- (1) Vijf jaar was hij staatssecretaris. Totdat hij vorig jaar uitglijdt over dat bonnetje.

Iedereen die fatsoenlijk heeft schoolgegaan, weet dat de werkwoordstijden niet meer dan een los verband hebben met kloktijden (Onrust, Verhagen & Doeve 1993: 62). Maar de tijdsbepaling ‘vorig jaar’ doet iets met dat losse verband. Dat ‘vorig jaar’ brengt nogal nadrukkelijk een terugkijkperspectief aan. De erop volgende tegenwoordige tijd staat juist buiten

Totdat hij vorig jaar uitglijdt over dat bonnetje

dat perspectief: die laat de lezer of luisteraar midden in de gebeurtenis. Alsof de afloop nog niet bekend is, alsof het gebeuren zich nu voltrekt. Het presens historicum zegt ‘nu wordt het spannend, geen idee hoe dit gaat aflopen.’ De context is die van ‘nu zal ik je eens een verhaal vertellen.’ De boosdoener voor de interpreterende luisteraar is misschien net zo goed de tijdsbepaling als het werkwoord.

Rukt dit taalgebruik op? Petje op is ja, petje af is nee. Ik neem waar dat er een tekstgenre is waar het rare presens dwangmatig wordt gebruikt: het *liveblog*. Een sterk staaltje van ‘we zitten er middenin’ en de tijdsbepaling die zich daartegen verzet, biedt dit liveblog:

- (2)   **Coup in Turkije, leger claimt machtsovername**
Er vindt vrijdagavond een militaire coup plaats in Turkije door een deel van het leger. De militairen claimen de macht in het land te hebben overgenomen.

Dit bericht verscheen op de site nos.nl op vrijdag 15 juli om 22 uur. Op dat moment was inderdaad nog volslagen onduidelijk hoe de coup zou aflopen. De tijdsbepaling vrijdagavond is een aanduiding van een periode, een tijdsverloop dat een einde heeft. Daardoor ontstaat dat rare gevoel bij de lezer ‘zijn er nog kaartjes voor te krijgen’? Opnieuw: de tijdsbepaling is misschien de echte boosdoener. Was *vrijdagavond* vervangen door ‘op dit moment’, dan had er niets geschuurd.

Presensdwang vind je ook in (3).

Totdat hij vorig jaar uitglijdt over dat bonnetje

(3) **Hiddink wint op bezoek bij Koeman**

De ploeg van Guus Hiddink staat lang achter tegen Southampton, maar blijft voor de negende keer op rij ongeslagen.

Liveblogs hebben de neiging om verweesd op de nieuwssite achter te blijven als de wedstrijd gespeeld is. Geen journalist of redacteur die nog even de werkwoordstijden aanpast aan het perspectief van alle lezers die het nieuwsbericht nu nog gaan lezen: de mensen die willen terugkijken op de wedstrijd of het resultaat ervan. En dan is ‘staat lang achter’ onhandig.

Het wordt tijd voor een nieuwe stilistiek, of beter nog: voor een stilistisch liveblog.

Referenties

Onrust, Margreet, Arie Verhagen & Rob Doeve (1993), *Formuleren*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.